

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ САМОДОСТАТНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ НА ПРИКЛАДІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кузнєцова А.Я.,

доктор екон. наук, професор, ректор, Університет банківської справи, rector@ubs.edu.ua

Боронос В.М.,

канд. екон. наук, професор, завідувач кафедри фінансів і підприємництва, Сумський державний університет, vn.boronos@finance.sumdu.edu.ua

Захаркін О.О.,

доктор екон. наук, професор, доцент кафедри фінансів і підприємництва, Сумський державний університет, o.zoaharkin@finance.sumdu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-9317-252X>

Чухно Р.Ю.

Проведений аналіз публікаційної активності з питань формування та виконання місцевих бюджетів за умов забезпечення їх фінансової самодостатності показав збільшення останнім часом наукового інтересу до даної проблематики, що говорить про її актуальність. Цей інтерес набуває особливого значення в умовах проведення децентралізаційних бюджетних реформ останніх років. Таким чином, метою даного дослідження є аналіз самодостатності місцевих бюджетів в умовах проведення децентралізаційних реформ бюджетної системи та нових умов формування дохідної частини місцевих бюджетів. В процесі виконання завдань роботи використовувались методи економічного, системного і порівняльного аналізу та синтезу. Аналіз статистичних даних, щодо показників дохідної частини місцевих бюджетів проводився із використанням розрахунково-аналітичних, графічних методів. У роботі проаналізовані основні дефініції поняття фінансової самодостатності, та визначено, що більшість з них ґрунтуються на ресурсному підході та передбачає наявність достатньої кількості фінансових ресурсів для забезпечення економічних та соціальних потреб регіону. Змінами до Бюджетного кодексу передбачено перерозподіл податкових надходжень на користь місцевих бюджетів у розрізі податку на доходи фізичних осіб, акцизного податку, податку на прибуток та інших податків. Аналіз структури зведеного бюджету Сумської області показав, що ключовим джерелом формування його дохідної частини є отримання коштів саме від податку на доходи фізичних осіб та місцевих податків. При цьому надходження від цих джерел значно збільшились в останні роки, що пов'язано в першу чергу із зростанням розміру мінімальної заробітної плати, а також із активізацією підприємницької діяльності. Аналіз обсягів місцевих податків та зборів за містами обласного підпорядкування показав, що найбільші обсяги надходжень приносять єдиний податок та плата за землю. В якості індикатора рівня фінансової самодостатності місцевих бюджетів запропоновано використовувати частку власних доходів у загальній сумі надходжень бюджету. За чим показником проведено порівняльний аналіз зведених бюджетів Сумської, Харківської та Полтавської областей та визначено, що найбільший рівень фінансової самодостатності має Харківська область.

***Ключові слова:** місцеві бюджети, фінансова самодостатність, власні доходи бюджетів, місцеві податки, економічна безпека.*

DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-17

ВСТУП

Реформи бюджетної системи останніх років, що мали на меті проведення децентралізації фінансових відносин дозволили передати місцевим громадам додаткові бюджетні повноваження і закріпити надійні джерела доходів, що дозволяють місцевим бюджетам реалізовувати свої функції у фінансуванні запланованих видатків. За цих умов на перший план виходять питання забезпечення фінансової самодостатності місцевих бюджетів, яка полягає у збалансованості дохідної та видаткової частин бюджету за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів та їх достатності для виконання видатків бюджету. Саме дотримання фінансової самодостатності є необхідною передумовою стабільного розвитку території та забезпечення її фінансової безпеки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Останнім часом питання формування та виконання місцевих бюджетів знаходяться в центрі уваги багатьох вітчизняних науковців та практиків. Особливої актуальності вона набула після реалізації децентралізаційних реформ, які надали місцевим громадам нових розширених можливостей забезпечення фінансової автономії. Так,

Н. Чечетова, Т. Чечетова-Терашвілі та Н. Лелюк в своїй роботі [1] аналізують результати фіскальної децентралізації та досліджують сукупні показники бюджету громад, які вже мають прямий зв'язок з державним бюджетом. Значну роль аналізу самодостатності об'єднаних територіальних громад приділяє в своїй роботі В. Ткачук. Проводячи кластерну класифікацію регіонів України за рівнем самодостатності, він доходить висновку, що: «...стійкий соціально-економічний розвиток об'єднаних територіальних громад формується на основі їх самодостатності та пошуку найбільш дієвого механізму забезпечення фінансової спроможності на основі використання власного фінансового потенціалу» [2]. Вплив реформ бюджетної системи на самодостатність та фінансову спроможність територіальних громад розглядають автори монографії [3]. При цьому вони приділяють значну увагу ефективності нововведень, пов'язаних із бюджетною децентралізацією та визначенню показників фінансової спроможності місцевих бюджетів. Моніторинг фінансової самодостатності регіонів проводить в своєму дослідженні І. Савчин [4]. До напрямів визначення місця регіону за показником фінансової самодостатності автор відносить: темп зростання (зменшення) доходів місцевих бюджетів (без трансфертів); доходи місцевих бюджетів (без трансфертів) у розрахунку на 1 ос., тис. грн.; капітальні видатки місцевих бюджетів (без трансфертів з державного бюджету) у розрахунку на 1 ос., тис. грн.; темп зростання (зменшення) податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків. Аналогічні дослідження фінансової самодостатності регіонів шляхом аналізу дохідних джерел місцевих бюджетів та визначенню напрямів трансформації міжбюджетних відносин проводить в своїй роботі Н. Малініна [5].

Перелік публікаційної активності провідних вітчизняних науковців в сфері фінансової самодостатності можна продовжувати надалі. Широке коло питань, пов'язаних з процесами забезпечення фінансової самодостатності місцевих бюджетів, бюджетною децентралізацією розглядається в роботах [6-25]. Разом з тим, наявність значної кількості публікацій в цьому напрямку говорить про актуальність та наукову потребу у проведенні додаткових досліджень з даної тематики.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження є аналіз самодостатності місцевих бюджетів в умовах проведення децентралізаційних реформ бюджетної системи та нових умов формування дохідної частини місцевих бюджетів.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

В процесі виконання завдань роботи використовувались методи економічного, системного і порівняльного аналізу та синтезу. Аналіз статистичних даних, щодо показників дохідної частини місцевих бюджетів проводився із використанням розрахунково-аналітичних, графічних методів.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз значної кількості напрацьованих в сфері фінансового забезпечення місцевих бюджетів показав відсутність єдиного підходу щодо визначення поняття їх «фінансової самодостатності». Так, С. Єгоричева та М. Лахижа визначають фінансову самодостатність як: «...спроможність представницьких органів місцевих громад максимально повно здійснювати фінансування власних та делегованих повноважень за рахунок ефективного використання фінансових ресурсів, сформованих, із активним застосуванням потенційних можливостей відповідно до діючого законодавства» [26]. Н. Морозюк під самодостатністю територіальних громад розуміє: «...їх здатність власною діяльністю створювати і відтворювати необхідні соціально-економічні умови для задоволення потреб населення шляхом активізації внутрішніх резервів територій» [27]. Розглядаючи поняття фінансової та бюджетної самодостатності С. Осадчук зазначає, що «...поняття фінансової та бюджетної самодостатності означають дещо

різні економічні явища. Якщо поняття фінансової самодостатності території включає сукупність усіх фінансових ресурсів, то бюджетна складова є частиною цих ресурсів» [28]. Таким чином більшість визначень фінансової самодостатності ґрунтуються на ресурсному підході та передбачає наявність достатньої кількості фінансових ресурсів для забезпечення економічних та соціальних потреб регіону.

Згідно з процесом бюджетної децентралізації, який розпочався у 2015 році, ресурси об'єднаних територіальних громад (ОТГ) за умови нового перерозподілу публічних фінансів між рівнями влади можуть формуватися за рахунок податків, борів, платежів та інших доходів. При цьому, згідно глави 11 Бюджетного кодексу України до складу податкових доходів місцевих бюджетів належить: 60% ПДФО, 25% екологічного податку, 5 % акцизного податку з реалізації підакцизних товарів, 100% єдиного податку; 100% податку на прибуток підприємств комунальної власності; 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт) [29].

Структура зведеного бюджету Сумської області у 2019 році наведена на рисунку 1.

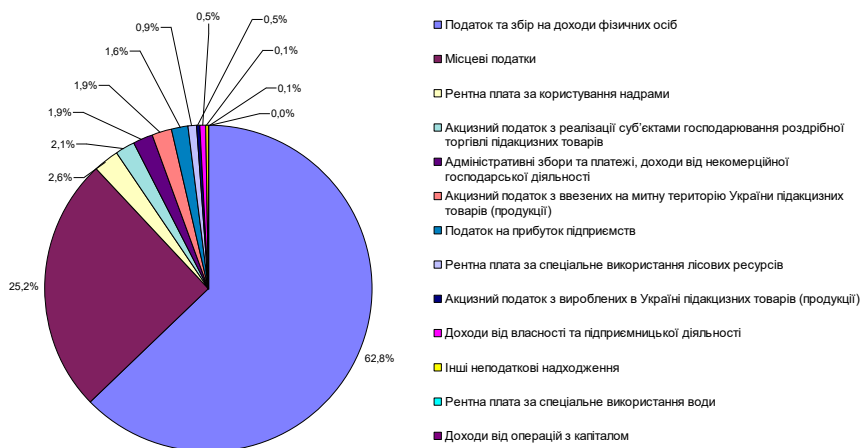

Рисунок 1 – Структура зведеного бюджету Сумської області у 2019 році.

Джерело: складено авторами на основі [30]

Як видно з рисунку, найбільшу питому вагу у доходах становлять надходження від податку на доходи фізичних осіб та військового збору. Друге місце займають місцеві податки.

Аналізуючи динаміку зміни основних податків (рис. 2), можна зробити висновок, що за останні роки обсяги надходжень від податку на доходи фізичних осіб зросли більш ніж у 2 рази. Частково це пояснюється зростанням мінімальної заробітної плати з 1378 грн у 2016 році до 4173 у 2019 році. Суттєвим є також зростання надходжень від місцевих податків та зборів, до яких згідно Податкового кодексу України належать: податок на майно; єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір. Податок на майно складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку, плати за землю. Надходження від решти джерел доходів зведеного бюджету Сумської області, таких як акцизний податок, адміністративні збори та платежі за останні 4 роки майже не змінилися, що говорить про незначну роль цих надходжень у забезпеченні самодостатності місцевого бюджету.

Враховуючи значну роль місцевих податків виникає необхідність аналізу надходжень, обсяги яких за містами обласного підпорядкування наведено в таблиці 1. Як видно з таблиці ключову роль у формуванні самодостатності бюджетів міст за податковими надходженнями відіграють єдиний податок та плата за землю.

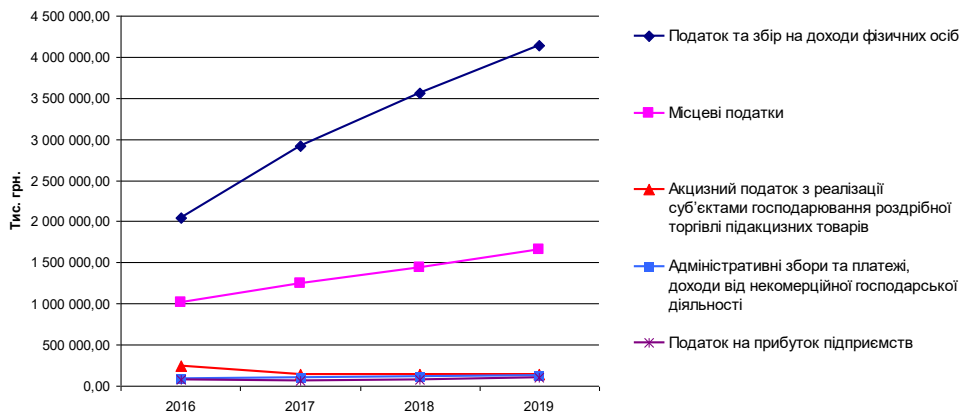

Рисунок 2 – Динаміка основних джерел надходжень місцевих бюджетів
Джерело: складено авторами на основі [30]

Таблиця 1 – Надходження від місцевих податків у 2019 році (тис. грн.) (узагальнено авторами на основі [30])

Назва районів міст та ОТГ	Податок на нерухоме майно відмінне від земельної ділянки	Плата за землю	Транспортний податок	Туристичний збір	Єдиний податок	Єдиний податок з с/г виробників
м. Суми	15 647,4	185 110,4	987,5	753,0	224891,7	572,7
м. Конотоп	4 603,9	30 267,6	190,6	31,4	40234,6	1104,8
м. Лебедин	1 668,5	6 687,7	66,7	16,0	9285,6	700,0
м. Ромни	2 537,6	17 714,5	56,7	101,8	27268,2	0,0
м. Шостка	2 151,5	16 990,2	198,9	24,5	29358,9	70,7
м. Охтирка	3 767,1	14 228,6	74,4	56,6	21577,7	0,0
м. Глухів	1 235,7	7 157,6	58,3	6,7	13972,2	469,0

Індикатором рівня фінансової самодостатності місцевих бюджетів може бути показник частки власних доходів у загальній сумі надходжень. При цьому до невластних доходів відносяться дотації та субвенції з державного бюджету, що мають цільовий характер, трансферти, надані обласному бюджету з інших місцевих бюджетів. Наявність таких трансфертів дає змогу збільшити фінансові можливості місцевих бюджетів. Разом з тим, деякі фахівці відзначають, що: «...недостатність дотацій на виконання делегованих повноважень, що змушує органи місцевого самоврядування витратити на зазначені цілі власні ресурси. Це вимагає вдосконалення механізмів визначення обсягів цих дотацій з урахуванням конкретних умов територіальних громад» [26].

Аналіз частки власних доходів у загальній сумі надходжень зведеного бюджету Сумської області наведено на рисунку 3. Для порівняння також було визначено даний показник для зведених бюджетів Харківської та Полтавської областей. Як видно з рисунку, для бюджетів Сумської та Харківської областей характерно поступове зростання частки власних доходів, при цьому Харківська область випереджає за цим показником Сумську та Полтавську області, що свідчить про більшу фінансову самодостатність її місцевих бюджетів.

Стабільне зростання власних доходів у місцевих бюджетах в першу чергу пов'язано із децентралізаційними процесами, які значно активізувались в останні роки.

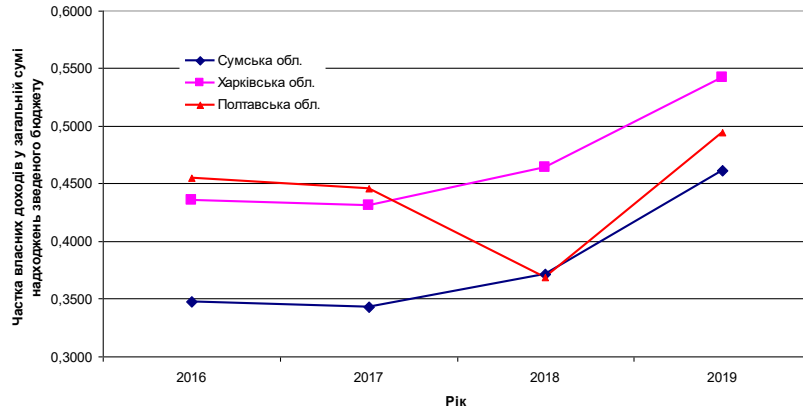

Рисунок 3 – Частка власних доходів у загальній сумі надходжень зведених бюджетів
Джерело: складено авторами на основі [30-32]

Реалізація принципів бюджетної децентралізації дозволило підвищити фінансовий потенціал місцевих громад, залучити додаткові ресурси для активізації інвестиційних процесів на місцевому рівні, сприяти розвитку підприємництва, що в результаті сприяло зростанню економічної безпеки регіоні.

ВИСНОВКИ

За результатами проведених досліджень можна зробити висновок, що фінансова самодостатність місцевих бюджетів це комплексна характеристика, яка базується на наявності власних фінансових ресурсів на місцевому рівні достатніх для забезпечення економічних та соціальних потреб регіону. Проведення процесів децентралізації значно підвищило фінансову самодостатність місцевих бюджетів, в першу чергу завдяки зростанню податкових надходжень, і особливо податку на доходи фізичних осіб. Разом з тим фінансова самодостатність деяких регіонів з низькою підприємницькою активністю залишається на низькому рівні, що викликає необхідність трансфертного перерозподілу коштів державного бюджету та інших місцевих бюджетів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Чечетова Н. Ф., Чечетова-Терашвілі Т. М., Лелюк Н. С. Фінансова складова децентралізації: сучасний стан та тенденції розвитку. *World Science*, 2019 Vol. 3 №5(45). С. 22-27. https://doi.org/10.31435/rsglobal_ws/31052019/6521.
2. Ткачук В. А. Соціально-економічні засади забезпечення самодостатності об'єднаних територіальних громад. *Агросвіт*. 2019. № 15. С. 3–8. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.15.3.
3. Фінансова система та її роль у забезпеченні розвитку економіки України : монографія / [колектив авторів] ; за заг. ред. В. В. Карцевої. – Полтава : ПУЕТ. 2019. – 254 с.
4. Савчин І. З. Фінансова самодостатність регіону як основа підвищення ефективності політики економічного розвитку регіонів. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах». 28-29 квітня 2020 року, м. Івано-Франківськ. С. 107-110.
5. Малініна Н. М. Фінансова складова децентралізації як основа економічного розвитку територіальних громад. Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/4639>.
6. Vynnychenko, N., Majewska, U. Evaluation of business ethics for the formation of public finance. *Business Ethics and Leadership*. 2017. № 1(1). P. 40-45. Doi: 10.21272/bel.2017.1-05
7. Prince, T. Behavioral Finance and the Business Cycle. *Business Ethics and Leadership*. 2017. № 1(4). P. 28-48. DOI: 10.21272/bel.1(4).28-48.2017
8. Molotok, I.F. Bibliometric and Trend Analysis of Budget Transparency. *Business Ethics and Leadership*. 2020. № 4(2). P. 116-122. [https://doi.org/10.21272/bel.4\(2\).116-122.2020](https://doi.org/10.21272/bel.4(2).116-122.2020).
9. Logan, W., Esmannov, O. Public financial services transparency. *Business Ethics and Leadership*. 2017. № 1(2). P. 62-67. Doi: 10.21272/bel.1(2).62-67.2017

10. Fomina, J., Vynnychenko, N. Fiscal transparency: cross-country comparisons. *Business Ethics and Leadership*. 2017. № 1(2). P. 39-46. Doi: 10.21272/bel.1(2).39-46.2017
11. Kamara, R. D., Leonard, S., Haines, R. Enhancing the Capabilities of Municipalities for Local Economic Development through Skills Training. *SocioEconomic Challenges*. 2017. № 1(4). P. 35-44. DOI: 10.21272/sec.1(4).35-44.2017
12. Kamara, R. D. Creating Enhanced Capacity for Local Economic Development (LED) through Collaborative Governance in South Africa. *SocioEconomic Challenges*. 2017. № 1(3). P. 98-115. DOI: 10.21272/sec.1(3).98-115.2017
13. Molotok, I. Analysis Of The Relevance Of Fiscal Decentralization In Ensuring Country Investment Attractiveness. *SocioEconomic Challenges*. 2020. № 4(2), 99-105. [https://doi.org/10.21272/sec.4\(2\).99-105.2020](https://doi.org/10.21272/sec.4(2).99-105.2020).
14. Mohamed Abdalla Mohamed Ahmed. The Role Of Regional Planning In Achieving Economic evelopment And Social Justice In Sudan. *SocioEconomic Challenges*. 2020. № 4(2). P. 101-113. DOI: [http://doi.org/10.21272/sec.2\(4\).101-113.2018](http://doi.org/10.21272/sec.2(4).101-113.2018)
15. Mahapatra, S., Pandey, A., Narayanan, B. Socio-Economic Analysis of Effectiveness of Implementation of an Employment Guarantee Scheme at Local Level: A Study of a Village in India. *SocioEconomic Challenges*. 2020. № 4(2). P. 23-30. [https://doi.org/10.21272/sec.4\(2\).23-30.2020](https://doi.org/10.21272/sec.4(2).23-30.2020).
16. Bozena, S., Vynnychenko, N. Evaluating of the financial equalization system in Ukraine. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2018. № 2(1). P. 25-36.
17. Palienko M., Lyulyov O., Denysenko P. Fiscal Decentralisation as a Factor of Macroeconomic Stability of the Country. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2017. № 1(4). P. 74-86. DOI: 10.21272/fmir.1(4).74-86.2017
18. Prince E. T. Risk Management and Behavioral Finance. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2018. № 2(2). P. 5-21. DOI: 10.21272/fmir.2(2).5-21.2018
19. Shkolnyk In., Melnyk T., Mershchii B. Assessment of institutional conditions of fiscal decentralization in Ukraine. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2018. № 2(3). P. 5-13. DOI: 10.21272/fmir.2(3).5-13.2018.
20. Popoola, M. Ak., Brimah, Am. N., Gbadeyan, A. R. Financial Institutions Micro Loans: A Strategy for Reducing Poverty in Nigeria. *Financial Markets, Institutions and Risks*. 2019. № 3(3). P. 13-17. [http://doi.org/10.21272/fmir.3\(3\).13-17.2019](http://doi.org/10.21272/fmir.3(3).13-17.2019).
21. Petrushenko, Y., Ventsel, V., Garbuz, V., Kolomiiets, U., & Duranowski, W. Innovations in Management of Fiscal Equalisation: Decentralization Reform. *Marketing and Management of Innovations*. 2020. № 1. P. 208-221. <http://doi.org/10.21272/mmi.2020.1-17>
22. Kuzior, A., Sobotka, B., Filipenko, A., & Kuzior, P. (2019). Marketing Communications of Administrative Organs of Local Governance and Local Community. *Marketing and Management of Innovations*, 2, 314-325. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.2-26>
23. Vasylieva, T., Harust, Yu., Vynnychenko, N., & Vysochyna, A. Optimization of the financial decentralization level as an instrument for the country's innovative economic development regulation. *Marketing and Management of Innovations*. 2018. № 4. P. 382-391. <http://doi.org/10.21272/mmi.2018.4-33>
24. Tyukhtenko, N., Makarenko, S., Oliinyk, N., Gluc, K., Portugal, Ed., & Rybachok S. Innovative development of the regions: cooperation between enterprises and state institutions. *Marketing and Management of Innovations*. 2019. № 3. P. 354-365. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.3-27>
25. Kozarezenko, L., Petrushenko, Y., & Tulai, O. Innovation in Public Finance Management of Sustainable Human Development. *Marketing and Management of Innovations*. 2018. № 4. P. 191-202. <http://doi.org/10.21272/mmi.2018.4-17>
26. Єгоричева, С., Лахижа, М. Забезпечення фінансової самодостатності територіальних громад: досвід країн Європейського Союзу для України. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2016. №1. С. 64-77. URL: <http://visnykj.tneu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/676/689>.
27. Морозюк Н.В. Теоретичні аспекти самодостатності сільських територіальних громад. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії (Серія: Економічні науки)*. 2012. Вип. 5. Т. 1. С. 173-178.
28. Осадчук С. В. Фінансова та бюджетна самодостатність території. Актуальні проблеми державного управління. 2009. № 1. С. 326-334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2009_1_43.
29. Бюджетний кодекс України № 2456-VI, від 08.07.2010 року. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
30. Виконання зведеного бюджету. *Сайт Департаменту фінансів Сумської обласної державної адміністрації*. URL: <http://www.finansy.sm.gov.ua/index.php/uk/2013-04-18-21-50-35/2-uncategorised/825-2019-zved>.
31. Бюджет. *Офіційний Веб-сайт Харківської обласної державної адміністрації*. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/dokumenti/113>.
32. Виконання бюджету області. *Офіційний Веб-портал Полтавської обласної державної адміністрації*. URL: <http://www.adm-pl.gov.ua/page/vikonannya-byudzhetu-oblasti-1>

REFERENCES

1. Chechetova N. Chechetova-Terashvili T. & Leliuk N. (2019), Finansova skladova detsentralizatsii: suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku [The financial component of decentralization: current status and development trends]. *World Science*. 5(45), Vol.3. doi: 10.31435/rsglobal_ws/31052019/6521.
2. Tkachuk V. (2019). Sotsialno-ekonomichni zasady zabezpechennya samodostatnosti ob'yednanykh terytorialnykh hromad [Socio-economic frameworks of providing the self-determination of the united territorial communities]. *Agrosvit*, 15, 3-8. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.15.3

3. Kartseva V. (Ed). (2019) *Finansova sistema ta yiyi rol u zabezpechenni rozvytku ekonomiky Ukrainy [Financial system and its role in ensuring the development of the economy of Ukraine]*. Poltava: PUET.
4. Savchyn I.Z. (2020). Finansova samodostatnist rehioniv yak osnova pidvyshchennya efektyvnosti polityky ekonomichnoho rozvytku rehioniv [Financial self-sufficiency of the region as a basis for increasing the effectiveness of economic development policy of regions]. *Proceedings of the II All-Ukrainian scientific-practical Internet conference "Economic and managerial aspects of transformation and innovative development of sectoral and regional social systems in modern conditions"* (pp. 107-110). April 28-29, Ivano-Frankivsk.
5. Malinina N.M. (2018). Finansova skladova detsentralizatsiyi yak osnova ekonomichnoho rozvytku terytorialnykh hromad [Financial component of decentralization as a basis of economic development of territorial communities]. *Proceedings of the XLVII Scientific and Technical Conference of VNTU*. March 14-23. Vinnytsia, URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/4639>.
6. Vynnychenko, N., Majewska, U. (2017). Evaluation of business ethics for the formation of public finance. *Business Ethics and Leadership*, 1(1), 40-45. Doi: 10.21272/bel.2017.1-05
7. Prince, T. (2017). Behavioral Finance and the Business Cycle. *Business Ethics and Leadership*, 1(4), 28-48. DOI: 10.21272/bel.1(4).28-48.2017
8. Molotok, I.F. (2020). Bibliometric and Trend Analysis of Budget Transparency. *Business Ethics and Leadership*, 4(2), 116-122. [https://doi.org/10.21272/bel.4\(2\).116-122.2020](https://doi.org/10.21272/bel.4(2).116-122.2020).
9. Logan, W., Esmanov, O. (2017). Public financial services transparency. *Business Ethics and Leadership*, 1(2), 62-67. Doi: 10.21272/bel.1(2).62-67.2017
10. Fomina, J., Vynnychenko, N. (2017). Fiscal transparency: cross-country comparisons. *Business Ethics and Leadership*, 1(2), 39-46. Doi: 10.21272/bel.1(2).39-46.2017
11. Kamara, R. D., Leonard, S., Haines, R. (2017). Enhancing the Capabilities of Municipalities for Local Economic Development through Skills Training. *SocioEconomic Challenges*, 1(4), 35-44. DOI: 10.21272sec.1(4).35-44.2017
12. Kamara, R. D. (2017). Creating Enhanced Capacity for Local Economic Development (LED) through Collaborative Governance in South Africa. *SocioEconomic Challenges*, 1(3), 98-115. DOI: 10.21272/sec.1(3).98-115.2017
13. Molotok, I. (2020). Analysis Of The Relevance Of Fiscal Decentralization In Ensuring Country Investment Attractiveness. *SocioEconomic Challenges*, 4(2), 99-105. [https://doi.org/10.21272/sec.4\(2\).99-105.2020](https://doi.org/10.21272/sec.4(2).99-105.2020).
14. Mohamed Abdalla Mohamed Ahmed (2018). The Role Of Regional Planning In Achieving Economic Development And Social Justice In Sudan. *SocioEconomic Challenges*, 4(2), 101-113. DOI: [http://doi.org/10.21272/sec.2\(4\).101-113.2018](http://doi.org/10.21272/sec.2(4).101-113.2018)
15. Mahapatra, S., Pandey, A., Narayanan, B. (2020). Socio-Economic Analysis of Effectiveness of Implementation of an Employment Guarantee Scheme at Local Level: A Study of a Village in India. *SocioEconomic Challenges*, 4(2), 23-30. [https://doi.org/10.21272/sec.4\(2\).23-30.2020](https://doi.org/10.21272/sec.4(2).23-30.2020).
16. Bozena, S., Vynnychenko, N. (2018). Evaluating of the financial equalization system in Ukraine. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2(1), 25-36.
17. Palienko M., Lyulyov O., Denysenko P. (2017). Fiscal Decentralisation as a Factor of Macroeconomic Stability of the Country. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 1(4), 74-86. DOI: 10.21272/fmir.1(4).74-86.2017
18. Prince E. T. (2018). Risk Management and Behavioral Finance. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2(2), 5-21. DOI: 10.21272/fmir.2(2).5-21.2018
19. Shkolnyk In., Melnyk T., Mershchii B. (2018). Assessment of institutional conditions of fiscal decentralization in Ukraine. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 2(3), 5-13. DOI: 10.21272/fmir.2(3).5-13.2018.
20. Popoola, M. Ak., Brimah, Am. N., Gbadeyan, A. R. (2019). Financial Institutions Micro Loans: A Strategy for Reducing Poverty in Nigeria. *Financial Markets, Institutions and Risks*, 3(3), 13-17. [http://doi.org/10.21272/fmir.3\(3\).13-17.2019](http://doi.org/10.21272/fmir.3(3).13-17.2019).
21. Petrusenko, Y., Ventsel, V., Garbuz, V., Kolomiets, U., & Duranowski, W. (2020). Innovations in Management of Fiscal Equalisation: Decentralization Reform. *Marketing and Management of Innovations*, 1, 208-221. <http://doi.org/10.21272/mmi.2020.1-17>
22. Kuzior, A., Sobotka, B., Filipenko, A., & Kuzior, P. (2019). Marketing Communications of Administrative Organs of Local Governance and Local Community. *Marketing and Management of Innovations*, 2, 314-325. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.2-26>
23. Vasyliieva, T., Harust, Yu., Vynnychenko, N., & Vysochyna, A. (2018). Optimization of the financial decentralization level as an instrument for the country's innovative economic development regulation. *Marketing and Management of Innovations*, 4, 382-391. <http://doi.org/10.21272/mmi.2018.4-33>
24. Tyukhtenko, N., Makarenko, S., Oliinyk, N., Gluc, K., Portugal, Ed., & Rybachok S. (2019). Innovative development of the regions: cooperation between enterprises and state institutions. *Marketing and Management of Innovations*, 3, 354-365. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.3-27>
25. Kozarenko, L., Petrusenko, Y., & Tulai, O. (2018). Innovation in Public Finance Management of Sustainable Human Development. *Marketing and Management of Innovations*, 4, 191-202. <http://doi.org/10.21272/mmi.2018.4-17>
26. Yegorycheva S. & Lakhyzha, M. (2016). Zabezpechennya finansovoyi samodostatnosti terytorialnykh hromad: dosvid krayin Yevropeyskoho Soyuzu dlya Ukrainy [Ensuring financial self-sufficiency of territorial communities: the experience of the European Union for Ukraine]. *Bulletin of Ternopil National Economic University*, 1, 64-77. URL: <http://visnykj.tneu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/676/689>.

27. Morozyuk N.V. (2012). Teoretychni aspekty samodostatnosti silskykh terytorialnykh hromad. [Theoretical aspects of self-sufficiency of rural territorial communities]. *Scientific works of Poltava State Agrarian Academy (Series: Economic Sciences)*, 5(1), 173-178.
28. Osadchuk S.V. (2009). Finansova ta byudzhetna samodostatnist terytoriyi [Financial and budgetary self-sufficiency of the territory]. *Actual problems of public administration*, 1, 326–334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2009_1_43.
29. Byudzhetnyy kodeks Ukrainy № 2456-VI [Budget Code of Ukraine № 2456-VI], (2010, July 8). *Database "Legislation of Ukraine"*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
30. Vykonannya zvedenoho byudzhetu. [Execution of the consolidated budget]. *Website of the Department of Finance of the Sumy Regional State Administration*. URL: <http://www.finansy.sm.gov.ua/index.php/en/2013-04-18-21-50-35/2-uncategorised/825-2019-zved>.
31. Byudzhet [Budget]. *Official Website of the Kharkiv Regional State Administration*. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/dokumenti/113>.
32. Vykonannya byudzhetu oblasti [Execution of the regional budget]. *Official Web portal of Poltava Regional State Administration*. URL: <http://www.adm-pl.gov.ua/page/vikonannya-byudzhetu-oblasti-1>

SUMMARY

A. Kuznetsova, V. Boronos, O. Zakharkin. Analysis of financial self-sufficiency of local budgets on the example of Sumy region

The analysis of publishing activity on the formation and implementation of local budgets in terms of ensuring their financial self-sufficiency has shown an increase in recent scientific interest in this issue, which indicates its relevance. This interest is especially important in the context of decentralization budget reforms in recent years. Thus, the purpose of this study is to analyze the self-sufficiency of local budgets in terms of decentralization reforms of the budget system and new conditions for the formation of the revenue side of local budgets. In the process of performing the tasks of the work the methods of economic, system and comparative analysis and synthesis were used. The analysis of statistical data on the indicators of the revenue side of local budgets was carried out using calculation-analytical, graphical methods. The paper analyzes the main definitions of the concept of financial self-sufficiency, and determines that most of them are based on the resource approach and assume the availability of sufficient financial resources to meet the economic and social needs of the region. Amendments to the Budget Code provide for the redistribution of tax revenues in favor of local budgets in terms of personal income tax, excise tax, income tax and other taxes. The analysis of the structure of the consolidated budget of Sumy region showed that the key source of formation of its revenue part is the receipt of funds from the personal income tax and local taxes. At the same time, revenues from these sources have increased significantly in recent years, primarily due to the growth of the minimum wage, as well as the intensification of entrepreneurial activity. The analysis of the volumes of local taxes and fees by cities of oblast subordination showed that the largest volumes of revenues are brought by the single tax and payment for land. As an indicator of the level of financial self-sufficiency of local budgets, it is proposed to use the share of own revenues in the total amount of budget revenues. According to which indicator a comparative analysis of the consolidated budgets of Sumy, Kharkiv and Poltava regions was conducted and it was determined that Kharkiv region has the highest level of financial self-sufficiency.

Keywords: local budgets, financial self-sufficiency, own budget revenues, local taxes, economic security.